

Ke
5042

57

14

CHRISTIANI FRIDERICI JANI
J. U. D.

Dissertatio Juridica

II

De

ANATOCISMO.

In qua simul
incidenter

aliæ Juris Materiæ

(5 1/2)

utpote

De Pecunia Pupillari, fictione brevis manus, solutione ejusq; speciebus, novatione, delegatione, interesse, dote & ejus augmento, attinguntur.

He
5042

SLESVIGÆ excudebat JOHANNES HOLVVEIN.

An. clo lo c LXXIII.

C. B. D.

Ux de Justitia Macrobius in somno

Sc. magnificè deprædicat, ea non abs re, de ipsâ Jurisprudentiâ dici possunt, quod sc. bonum commune defendat, ignorantes subleuet, culpatores corrigat, virtutis cultores honore afficiat multiplici, &c. pauperes foveat, avaros coërceat; & si quas alias ejus recenset laudes. Certè enim primarius Legumlatorum fuit scopus, refranare malevolorum hominum vafritiem, ætati lubricæ, ingeniisq; hominum minus circumspæctis subvenire, & pauperum & deceptorum in se suscipere patrociniû.

II. Non n. aliam ab causam concessæ mulieri Vellejani, Filiosam, Macedoniani Scti beneficium: hinc ob dolum etiam & metum, ætatemq; minus provectam concessæ restitutio; & quæ sunt alia rusticitatis, agriculturæ, paupertatisq; privilegia. Hinc alimentorum favor, hinc piarum causarum, hinc religionis. Hinc etiam debitorum, fatali casu, vel belli etiam calamitate extenuatorum, jura singularia, favore non exiguo lapsas facultates restituentia:

III. Quanquam n. contractuum ea sit necessitas, ut iis carere humana societas, absq; ingenti publicæ rei dispendio, non posset; fieri tamen potest, ut quæ in emolumentum commune sint ad inventa, civitati nocendo uni cõtrahentium, tale afferant damnum, quale privata alterius cõtrahentium utilitas resarciat nunquam. Mutui necessitatem omnia Jura agnoscunt, si creditoris benevolentiam

*Impudentia
miseri pa-
trociniû
præstas*

*Quod variè
probari po-
test per re-
strictionem
contra-
ctuum.*

*Possunt n.
nonnunquã
aliis esse de-
trimento.*

debitor gratus sterilem esse non sinat, cum avaritia ejusdem ea rebus publicis intulerit damna, ut freno opus habuerit usuraria pravitas non uno, verum pluribus, nisi pesfundare res privatorum, & intervertere statum plurimorum vellent imperantes.

*Exceditur
modus usu-
rarum tri-
pliciter.*

*Ultimus hu-
jus tractati-
onis scopus.
Ὁρομείσο-
λογία ανα-
τοκισμῶν.*

*Vocabulum
ipsum gene-
rale; hic
specialiter
sumitur.*

Et definitur

*Usuræ legi-
timæ Natu-
rali Divino
& Civili
Iure per-
missæ.*

IV. Cumq; legitimus usurarum modus plerumq; tripliciter excedatur; vel quantitate, petendo sc. plus; vel duratione temporis, ultra alterum tantum; vel deniq; extensione; quando ab ipsis usuris, tardius exsolutis, alia petuntur usuræ: de hâc ultimâ excessione paucula notare animus est. Ipsam nominis notationem paucissimis attingens. Exprimitur sc. græco vocabulo ἀνατοκισμῶν, ad hujus usurarum generis naturam depingendam, perquam idoneo, & à Cicerone ipso in epistolis bis usurpato *lib. 5. ad Att. ep. ult.* Et notat *Dn. Zepperus, Disc. Jur. tit. 9. n. 4. ex Div. Ambros.* Græcos usuras τόκους appellasse, quod partus dolores animæ debitoris excitare videantur. Quamquam potius ideò τόκοι fuerint appellatæ usuræ, quod à sorte pariantur quasi, & ejus sint fructus haud secus ac partus ventris; de quo infra uberius. Vocabuli verò Anatocismi literalem si inspicias significationem, omnes omninò usurarum etiam sorti non applicatarum denotat usuras: hîc tamen eam tantum speciem; quando junguntur sorti usuræ; quam ita definire placuit:

Est usura, quæ adjectione usurarum nondum solutarum, ad sortem principalem, à debitore, ab usuris, & sorte simul exigitur.

V. Usuras quidem, legitimo modo & tempore, à personis, ex pecunia nostra emolumentum haurientibus, accipere & exigere; neq; naturale aut divinum jus nefas; neq; civile injustum esse dixit. At verò injustâ quantitate, debi-

debitori, inopiã presso, improbum extorquere scœnus; [§] *illegitime*
damnatum omni lege; improbatum etiam nonnunquam *omni iure*
Barbarorum consuetudinibus reperies. Cumq; Roma- *prohibita.*
norum Legumlatores non uno in loco naturam rerum
suis prohibitionibus fuerint imitati, ut §. 4. de Adopt. §. 9.
eod. l. 23. de lib. & post. inscripta cordibus hominum veri re-
ctiq; principia, non alia ratione probari, & infallibilia red-
di, quàm factò naturali, in imagine rerum creatarum, pos-
se rati: non abs re fore puto, si hinc quoq; initium discur-
sus fecero.

VI. Uta. per rerum naturam impossibile est, naturali-
um corporum scœtum, qui, tanquam accessio, in fructu
esse dicitur. l. 28. de Usur. §. 37. de R. D. antequam à suã
principali causã separetur, aliam parere, sibiq; similem pro-
ducere scœtum posse, nisi interveniente separatione, desi-
nat esse pars alterius, ipseq; totum principale, & alius ali-
cujusinhæsiõne non indigens, incipiat esse corpus sepa-
ratum. Ita etiam prodigiosam hanc usurarum superfcœ-
tationem damnarunt & detestati fuerunt prudentissimi Le-
gislatores, l. 26. §. 1. de cond. indeb. l. 28. C. de Usur. l. ult. C.
de usur. r. j. portentosum quoddam monstrum fore pu-
tantes, usuras dari, alias usuras parientes, ante separati-
onem à sorte principali; cum tamen ab illa & ejus respectu
suum accipiant esse. Effet n. hoc modo eadem res simul
& accessio & principalis causã. Adde quod accessionis
accessio, & fructuum fructus æquẽ absurdi sint Jctis,
quàm sanioribus Philosophis accidentis accidens, l. 1. de
us. & usufr. leg. l. 2. §. 5. de adm. r. ad civ. pertin.

VII. Accedit misera & flebilis debitorum conditio, &
improba scœnatorum avaritia; quorum uterq; hanc Ju-
ris prohibitionem fieri efflagitavit. Et illa quidem non abs-
re: nam quamvis J. Rom. rigor L. XII. tab. de pœna ca-

Quod in a-
natocismo
probatum.

1. Quia non
datur ac-
cessio acces-
sionis; &
accidens
accidentis.

2. Quia de-
bitorum
conditio æ-
liquin mi-
serabilis.

Et 3. feneratorum im-
probitas re-
frandanda.

Quorū calli-
ditas variè
legib; illustr

Hinc probi-
bitum usu-
ras ab usu-
ris petere
sortis appli-
catio

Non verò o-
mni casu ta-
lis conjun-
ctio probi-
bita.

cali, & sectione in partes debitoris non solvendo existen-
tis, superveniente C. Pætilii, & L. Papillii Conf. sanctione,
usui valedixerit: moderno tamen Juri, in nonnullis lo-
cis usurpato, utpote Saxonico &c. minimè contrariatur,
solvendo non existentes ad manus tradere creditorum,
quibus vinculis illos includere, aut eorum servitiis tamdiu
uti, permittitur, donec vel operis suis vel alio modo sol-
vant quod debent. *Carpz. Aysl. deb. pos. 2. seqq.* Hæc verò
primariò fræno habuit opus: ne vaftris suis commentis
expilare hæreditates, & vastitatem & stragem intoleran-
dam familiis inferre ulterius possit. *VViff. disp. ff. p. 1. d.*
24. tbes. 5.

VIII. Et cum versuta ad usq; malitiam sint eorum inge-
nia, & temporum feces, progeniem subinde vitiosorem
pessimorum avium dederit, veteris Juris *in d. l. 26. §. 1. de*
cond. indeb. prohibitionem callido commento, de stipula-
tione usurarum, per se separatim consideratarum, inter-
pretantes: alia prohibitione Imperator Justin. opus esse
vidit; adeoq; generali & apertissimâ lege omninò defini-
vit, nullo modo licere cuiquam usuras præteriti temporis
vel futuri in sortem redigere, & earum iterum usuras sti-
pulari; sed etsi hoc fuerit subsequutum, usuras quidem
semper usuras manere, & nullum usurarum aliarum incre-
mentum sentire; sorti a. antiquæ tantummodo incremen-
tum usurarum accedere. *d. l. 28. C. de Usur.* Penitus adeoq;
delendas usurarum usuras constituerat Imperator; & nul-
lum casum relinquendum, ex quo hujusmodi machina-
tio posset induci. *l. ult. C. de us. r. j.*

IX. Hæc Justiniani Sanctio, ne forsitan ultra scopum
& mentem Legislatoris impertinenter extendatur, aut
fraudulenter & subdolè contrahatur arctius; probè notan-
dum conjunctionem usurarum, & sortis non simpliciter
pro-

prohiberi, tanquam omni casu injustam, & legibus contrariam; sed tùm demùm quando usuræ accessionis retinent qualitatem: tunc sc. illicitum est alias velle usuras capere ex re, quæ à principali causa nondum separata aut per traditionem nostra facta est.

X. Cum igitur cardo negotiū in eo consistat; ut usuræ prius accessoriam suam qualitatem & naturam deponant necesse sit; antequam aliam acquirere, & principalis rei nomine venire possint: quandonam, & quomodo hoc contingat, explicandum, quo eò felicius reliqua enodari, & explicari possint. Et quanquam, mutatis personis debitoris & creditoris, mutari quoq; debiti naturam dici potest: non ibi tamen quærendum hujus rei fundamentum, cum hæc mutatio, tanquam consequens, aliam quandam præcedentem causam, vel actum semper præsupponat.

XI. Solutio autem unicus est ille actus, quo interveniente, à sorte separantur usuræ, qualitatemq; accessoriam, & accidentis deponunt naturam. Et quoniam anatocismus nominatur quando usuræ non solutæ sorti junguntur, primò de naturâ non solutarum, quomodo scil. & quibus casibus anatocismus committitur, erit disquirendum; quo postmodum eò melius de solutis, & ab hoc negotio exceptis, certum aliquid definire queamus.

XII. Primò ergo pro non solutis habentur, quæ debitorum, nondum tamen actualiter præstita sunt. Licet enim, quod nobis debetur, jam nostrum quodammodo, & in bonis nostris sit, l. 143. de V. S. l. 49. eod. nostrum patrimonium augeat, debitoris verò minuat: vid. l. 88. d. 1. non tamen hæc debiti qualitas illud operatur, ut pro soluto habeatur, quicquid actione peti potest: cum hic dominium requiratur, & quidem illud, quo rei nobis tribui-

Sed tunc demùm, quando usuræ accessio manent.

E. depositio accidentalis qualitatis requiritur.

Quæ non fit mutatis personis.

Sed tantum solutione. De usurariis non solutarum naturâ prius disquirendum.

Quales sunt debitorum, actualiter tamen nondum præstita

Quanquam nobis debitum in bonis nostris sit.

rus.

tur plena proprietas, quod ipsum cum per traditionem, demum transferatur, *l. 9. §. 3. de a. r. d. nemo negabit, usuras in dominio debitoris permanere, usq; dum actualiter tradita, arg. l. 20. C. de pactis.*

Et in b. f. contractibus debeantur usurae punitoriae

XIII. Bonae fidei quidem contractus illud ex sua natura speciale habent, ut in illis usurae debeantur punitoriae, si in solvendo mora sit commissa, *l. 32. §. 2. l. 17. §. 4. de Usur.* hinc etiam negot. gestor ad usuras obligatur, qui pecuniam alterius, quam penes se habuit, foeneri non dedit, cum potuerit, *l. 24. C. de Usur.* minimè tamen eò extendenda benigna illa & utilis interpretatio, quam Judici in hisce contractibus ll. concessere; cum per moram commissam nihil in accessoria usurarum natura fuerit immutatum, ut ea propter à verbis generalibus *d. l. ult. C. d. t.* sit recedendum.

Obj. At eo ipso debitor commodum sentiret ex mora.

Et tunc usurae consideranda ut interesse.

XIV. Sed videtur minimè prodesse hoc debitori moroso, qui hoc modo ex injusta sua & frustra toria dilatione sentiret commodum, usum sc. usurarum, quarum jam venit dies, contra *l. 37. mand. l. 134. §. 1. de R. J.* & cum ob moram à debitore commissam in exsolvendo, usurae non amplius quàm tales; sed ut interesse, s. interusurium considerentur, atq; sic ultra dimidium currant; *l. 35. de Usur. Carpz. Aysl. deb. n. 293.* quare non etiam hic efficere possit mora, ut usurae debita, & cunctatione debitoris culposa nondum praestita, induant naturam sortis, ut alias parere usuras possint: maximè cum etiam foeneris odium cesseret, & intentionem foenerandi habere, dici non potest is, qui usu rei carere cogitur, neq; in mora accipiendi est, *vid. Carpz. d. l.* Usurae enim, quamlibet graves, sunt justum interesse, quando eas alter solvere ex eo cogitur, quod per moram debitoris solutio non sit facta. *VVesemb. conf. 72.*

num. 2.

XV. Ve-

XV. Verum, quanquam ob moram alterius nonnunquam usurae ut interesse sese habeant: neque tamen semper illud accidit: neque unice ob istam negligentiam, in non solvendo commissam, citra ulteriorem probationem, damni emergentis & lucri cessantis, intervenisse praesumitur. Ut ut ergo, hoc probato, usuras usurarum tanquam interesse petere, permissum esse dicimus, de quo mox uberius: tamen extra istum casum moram quidem culpofam; hoc tamen modo coercendam non venire, putamus. Et eam ob rationem neque socius, socium ob debitum sociale conveniens, usurarum usuras licite petere potest; quamvis in mora fuerit socius, nec usuras, nec interesse justo tempore praestiterit; *ex Hecht. Felicio, tr. de soc. refert. Zepper. d. tr. n. 22.*

Resp. Usurae non solute non semper sunt interesse.

Tarda solutio usuras non mutat in sortem. Quod etiam procedit in socio.

Et in ipso creditore; licet ob moram debitoris mutuo sumserit, & usuras usurarum solverit.

It. fidejussore.

Favor pie causa & paupertatis, nullam parit exceptionem.

XVI. Id quod adeo verum est, ut licet creditor ob sui debitoris moram, pecuniam aliunde mutuo accipere & usurarum usuras solvere fuerit coactus, a debitore tamen suo illas repetere integrum ipsi haud est: cum nullo jure ad illud fuerit obstructus. Ne tum quidem, etiamsi ille se solviturum promisit, quicquid illius sortis nomine fuerit expensum; quia neque dicere poterit, se hoc, nomine debitoris, sui solvisse: & illa promissio non nisi de vere & necessario debitis erit exaudienda, non de indebitis ipso jure, quales semper sunt usurarum usurae; licet promissae. Extenditur illud etiam ad fidejussorem; qui, licet de summa, quam pro principali solvere fuit coactus, alii creditori usurarum usuras solverit; illarum repetitionem minime habere evincit. *Franz. l. 2. V. R. 10. n. 96.*

XVII. Idem omnino de piis causis, & miserabilibus personis debitis exaudiendum usuris. Ut ut enim vel illorum extrema necessitas illud suadere videatur, & foenoris omnis absit suspicio; & speciali favore usuras etiam con-

B

venti

ventionales, ut interufurium petere dicuntur. *Carpz. Affl. deb. pos. 27.* quæ etiam haud exiguum illis, penes beneficos Legislatores conciliare favorem valuerunt, ut in multis specialiter prospectum illis voluerint. *vid. Nov. 7. Andr. Tiraquell. de privil. pia cause; & Corn. Benincas, de priv. paup. per tot.* Quoniam tamen, (quod in genere de omnibus personis & causis privilegiatis notandum) favor L. latorum non præsumitur, nisi in casibus in J. expressis, etiam hîc eundem, ad hunc non expressum extendere velle, quid aliud esset, quàm tribuere privilegia illis, quibus lex non tribuit? *Finckelth. Obs. 75. n. 13.* Adde quod ea, quæ in se iniquitatem quandam habent; favore causæ vel personæ licita non fiant. *vid. latè Dn. Rittersb. Diff. J. C. & C. lib. 3. c. 21. 22. ad. c. 43. 17. q. 4.* Exemplum habemus in illis; quæ naturaliter debentur, ut puta legitima filiorum ab hæreditate paternâ, quæ sanè per legata ad pias causas minui non potest. *ut ex Bartol. refert Tiraquell. de privil. pia caus. priv. 72. & prof. ibid. p. 454.*

Q. An pecunia pupillaris excipitur? quam Tutor sub Usuris habet Viderur quod sic.

XVIII. De Pecunia pupillari non adeò expedita res est. Sunt enim, qui in illa singulare quid receptum esse volunt; ut Tutor, ab usuris pecuniæ pupillaris, quam ipse sub usuris habet, alias usuras solvere necesse habeat. Si, tunc debere illas censeretur; quando exactas usuras, aut usibus suis retinuerit. *l. 7. §. 12. de adm. & per. tut.* aut fœnori dare, cum potuisset, neglexerit. *l. 58. §. 1. d. t.* Eadem ratione etiam tunc illas debet, quando ipse usurarum est debitor. Nam quamvis nudum debitum non in Dominio s. proprietate nostrâ sit; quanquam nostrum sit, & nostrum Patrimonium augeat. *supr. th. 11.* Quoniam tamen hîc Tutor & habeat actionem respectu pupilli, & Jus illas usuras exigendi, & præterea Dominium rei s. usurarum nondum solutarum: nihil ampliùs obstat, quo minùs optimâ Juris ratione

tione concludere possimus, obstrictum esse Tutorem, ad usurarum usuras, ex pecunia pupillari debitas, ex eo; quo illas debuit, & non in rem pupilli converterit, aut aliis foenori dederit. Nam quod adversus alium præstare debet Pupillo, id adversus se quoq; præstare debet, & plus. Neq; hîc interpellatio necesse est, cum speciali favore ll. debitorem minoris etiam non interpellatum in morâ ponant. l. 3.

C. in quib, c. rest. in int.

XIX. Ut hæc omnia facilius enodari possint, distinguendum inter Jus, pupillo jam acquisitum, conservandum, & novum aliquod acquirendum. In d. l. 7. §. 12. per solutionem à debitore pupilli factam, usuris qualitas sortis jam erat acquisita, hinc non immeritò ad illius conservationem præstandam tenetur Tutor. At verò cum ipse debet usuras, antequam solverit, nihil novi Juris est acquisitum; E. etiam nihil conservare debet. Adde quod hæc Juris reg. d. l. 3. C. planè non spectet ad negotia, quæ de lucro captando tantum agunt; quale est foeneratio pecuniæ. Molin. de Usur. n. 602.

Negandum tamen.

XX. Sed etiam illud sciendum; quanquam Tutor J. ff. & C. fieri etiam debitor pupillaris possit, atq; sic sibi ipsi solvere & à seipso exigere debitum pupillare non semel dicatur. l. 8. C. qui dar. tut. vel cur. pos. tamen etiam hoc Jure participem, s. collegam quendam recipiebat. l. 7. C. de excus. tut. Dn. Rittersb. com. ad Nov. p. 8. c. 3. n. 1. 2. Ut ergo usuræ ab ipso debitæ pro solutis accipiantur & habeantur, necessariò requiritur, ut actualis quædam solutio, vel collegæ suo, vel alio modo, puta judicialiter, facta sit, antequam naturam sortis induere possint usuræ, cum demùm per dationem, s. solutionem fors fiant. d. l. 5. §. 1. ff. de adm. & per. tut. Si quidem nuda debitarum usurarum retentio, benè quidem extensivè usuras augere potest,

II
non tamen intensivè. *Molin. de Usur num. 602.* Et quod accedit, regulariter Tutor acquirere non tenetur, *autb. novissimè C. de adm. tut.* Multò minùs usuras debebit Tutor illarum usurarum, quas nondum accepit à debitoribus pupillaribus. *Carpz. p. 2. c. 30. d. 31.*

Neq; si in mora sit exigendi usuras pupillares.

XXI. Quæ supra de mora dicta fuère, partim de mora irregulari, quæ ex re fieri dicitur; partim de regulari illa, quæ fit ex parte debitoris, accipienda. Sed quid si Tutor sit in mora accipiendi; nonnè tùm demum usuras usurarum præstare debet Pupillo, ex eo tempore, ex quo accipere noluit oblatam pecuniam?

Aliud dicendum, si in mora sit accipiendi.

XXII. Dummodo oblatio rectè facta sit, subsequente sc. obsignatione, & depositione. *l. 41. §. de Usur. l. 6. l. 11. l. 19. C. eod.* vel crebra denunciatione, & oblatione. *l. 4. C. de Usur. pupil. VViss. p. 1. d. 42. tb. 25. in fin.* (quæ sc. vel loco obsignationis & depositionis est, vel tertium genus impediendarum usurarum constituit) utiq; teneri ad illud Tutorem puto. Nuda enim oblatio, licet in mora constituat Tutorem *l. 72. in solut.* nondum tamen ita efficax est; ut cursum usurarum sistere possit. Nam cum moram ex interpellatione tantùm contractum purget. *l. 91. §. 3. de V. O. l. 72. de solut.* eas quoq; tantùm usuras tollere potest; quæ inde dependent; ex persona scilicet. *Dn. Struv. S. J. C. Ex. 27. tb. 56.* Cum verò hîc usuræ magis ex re deberi videantur, pecuniâ sc. pupillari, ob favorem ejus specialem. *l. 3. C. in quib. c. rest. in int. Dn. Struv. d. l. tb. 58.* mora præprimis realis tollatur necesse est, ut cursus usurarum cum effectu sistatur. Quod non nisi obsignatione & depositione fieri potest; *per l. 1. §. ult. l. 7. l. 18. §. 1. de Usur. VViss. hic tb. 25.* aut etiam creberrimâ oblatione, *d. l. 4. C. de usur. pupillar. l. 122. §. 5. de V. O.* Nam qui crebrò & identidem pecuniam offert, eâ non utitur. *arg. d. l. 4. C.*

XXIII.

XXIII. Teneri ergo tunc Tutorem, ad solvendas usurarum usuras, puto, quod sc. damnum incurreret Pupillus, ob usurarum cursum, per depositionem impeditum; tunc quod culpa Tutoris factum, quod minus usura, unâ cum reliquâ sorte, fors facta sit; & quod hic tantum certat de damno vitando, & lucro, culpâ Tutoris, cessante; cui, vel alii fœnori elocare, vel alio modo in commoda Pupilli impendere incubuisset. Imò si propius rem consideremus, ipsa depositio nihil aliud est, quam solutio. Vix enim aliam ob causam, cursum usurarum sistere illam, dicendum; quam quod pro solutione in hac materia accipiatur. *Struv. S. J. C. Ex. 47. tb. 79.* Notat tamen *Vvesemb. Conf. 72. n. 12.* non mero Jure Tutorem debere usurarum usuras; sed demùm ex sententiâ Judicis; & quidem non pro usuris sed pro vero interesse, ac eo, quod in sortem conversum est.

XXIV. Non prætereundum, quod ex *Munnoz de Escobar. de ratioc. adm. c. 15. n. 30. 31.* probare vult, *Berlich. p. 2. dec. 226.* teneri Tutorem ad usuras usurarum ab eo tempore, quo fuit in mora restituendi reliquatum, sub quo usuræ continentur. Sanè d. Autori ibi sermo est, de illo tantum, an debeatur minori interesse reliquorum à tempore, quo Tutor vel Curator fuit in mora restituendi reliquatum; quod affirmat, *per l. 7. §. ult. de adm. tut. & l. 1. §. 3. de Usur.* Illud extensum voluisse Munnoz etiam ad Usuras usurarum, mihi non videtur; cum & plurimæ obstant rationes, & ex dd. ll. minimè hoc ipsum probari possit. Præterquam enim, quod neq; mora regularis, quam tamen Tutor non nisi interpellatus committit, *l. 23. l. 24. de V. O. add. l. 87. §. 1. de leg. 2.* neq; irregularis, ex pecuniâ pupillari proveniens, usuras in sortem transmutare posset, uti supra dictum; ipsi quoq; textus citati reclamant.

Tunc enim tenetur ad usurarum usuras; quia ille in causa est, quo minus usura fors facta fuit.

Requiritur tamen condemnatio judicis.

Hinc Pars Tutoris, ob moram à reliquatu usuras debentis ad usurar. usur. non extendenda

XXV. Quamvis enim *l. 7. §. ult. de adm. tut.* generaliter dicat, debere Tutorem usuras in diem, quo Tutelam restituit; nemò tamen negabit, intelligendam esse istam legem de rebus, de quibus alioquin usuræ præstabantur, eum nequidem de omni pecuniâ pupillari, quam penes se habet, usuras debet. *arg. aut. novissimè. C. de adm. tut.* multò minùs ergo ab usuris. *l. 1. §. 3. de Usur.* si probè inspicatur, contrarium apertè statuit; dicitur enim ibi: Tutorem usuras præstare in eum diem, quo restituit Tutelam. Intelligendum ergo hoc est, vel de usuris fortis, & jam antea ab illo præstitis; vel de aliis novis usurarum usuris, quas antea non præstitit, & quæ à tempore tutelæ finitæ initium capiunt: de his non potest, quia ne unico quidem verbo novarum usurarum, à tempore finitæ Tutelæ initium capientium fit mentio. E. dubio procul de illis usuris quas ante præstitit. Nec obstat quod fœnus tantùm incidenter intendatur, adeoq; sanè major debebat esse favor ejus, quàm fœnoris negotiatiivi & principaliter intenti, neq; ad illud extendenda d. prohibitio; cum præsertim, quantò plùs dureret mora, tantò plùs coërcenda. *Molin. de Usur. num. 599.*

*Licet fœnus
hic incidenter
tantùm
intendatur.*

*Pœnæ n.
qualis etiam
usura, non
nimium ex-
asperanda.*

XXVI. Verùm, utut hæc ita sint, cum tamen usura quodammodo pro pœnâ habeatur, *l. 38. in fin. de Neg. gest.* eaq; per cursum earum liberum & non impeditum satis exasperetur; minimè propterea contrall. exacerbanda veniet: sufficit enim, quod hoc in casu ultra alterum tantum currat. *Molin. d. l.* Neq; etiam finitum Tutoris officium illud efficere potest; cum nequidem cursum usurarum, ulterius porrigere possit; sed necesse est ut interpellatio interveniat, quo currere pergant. *d. l. 87. §. 1. de leg. 1.* Neq; ex quo sistitur cursus usurarum, usuræ videntur in sortem mutatæ: sic scil. quoties ultra alterum tantùm non per-
mit-

mittuntur; fors fierent; quod absurdum, & anatomico pejus.

XXVII. Porro quid in dote obrineat, perspicendum. Et quidem non exiguus est dotium favor. Non enim tantum nonnunquam, tanquam legitima portio transmittitur ad alios heredes; quando sc. vicem legitimæ subit; per ea quæ tradit. *Hillig. Don. Enucl. l. 19. c. 4. lit. Nn. not.* interdum etiam privilegio Vellejano fortior; ita, ut mulier dotem promittens pro aliquâ, exceptione Scti non gaudeat. *l. ult. C. ad Sct. Vell.* Qui favor eo fuit extensus, ut etiam omnes rei dotalis accessiones dotales fieri dicantur. *l. 69. §. ult. l. 10. §. 2. de J. dot. l. 7. §. 12. sol. matrim.* hinc ergo non obscurè apparet, omnes accessiones ex naturâ dotis simul ac debentur, sortem fieri. Sed falsum est, omnem dotis accessionem dotalem fieri; seu ut sortem se habere; adeò ut ne quidem fundus, pecunia dotali emptus, uxori acquiratur; nisi permutando actum sit. *l. 12. C. de J. dot. Boc. cl. 2. d. 18. th. 49.* multò minùs fructus & accessiones naturam suam mutabunt. Loquuntur autem *l. 7. §. 12. sol. matr.* & reliqui textus, non de tali accessione, quæ in fructu est; sed de augmento dotis, quod semper fors fuit; & potius ut præmium virginitatis, & pretium sanguinis debetur, non ut usura. *Zepp. disc. Jur. Tit. 9. n. 19.* de quo infra uberius th. 81.

Neg. in dote aliud constitutum.

Neg. dotis accessio fors fit.

XXVIII. Hactenus de debitis privilegiatis. Pergendum porrò ad alia. Qui usurarum usuras non omninò improbandas esse putant, inter alia etiam producant illud quod interest; s. interesse; cui cum jura admodum favent; ita, ut illud allegans, J. prælationis gaudent in F. Sax. *Carpz. p. 1. c. 28. d. 164.* & in J. C. ultra legitimum modum usurarum ejus petitio permittatur. Hinc ex *Cagnolo, Munoz de ratioc. adm. c. 15. n. 27.* refert; morosum debitorem

Et quantum usura & interesse peti possit.

non

non solum ad interesse simpliciter; sed etiam ad interesse alterius interesse teneri, solito negotiari.

Quia tamen ab usura illud in totum differt.

XXIX. De interesse quidem infra dicitur; quod se ejus interesse peti possit, & quare. Quod verò illi cum usuris nihil sit commune, inde patet.

1. Usura enim est commoditas & accessio, quæ propriè circa quantitatem versatur; interesse non circa quantitatem, sed circa alias res quascunq; , *l. 3. de in lit. jur. l. ult. de per. & com. r. vend. Vultej. in R. J. c. 44. n. 63.*

2. Usura debetur interdum à tempore contractus: interesse demùm à tempore moræ vel culpæ. *l. 60. pro soc.*

3. Usurarum modus à ll. est determinatus & præscriptus. *l. 1. de Usur.* Interesse verò est incertum.

4. Usura accidens semper est, quia ex sorte nascitur, & cujus causa debendi, præter sortem, nulla alia; Interesse verò, quanquam etiam à re debitâ, tanquam origine dependeat; respectu sui tamen nova est, & alia planè debendi causa; adeoq; potius pro parte, quæ accessura fuisset rebus nostris, habenda, quàm pro accidente. Cum ergo usuræ & interesse ab invicem satis differant; patet, neq; usuras, tanquam interesse peti posse, neq; hoc prætextu usuræ ab aliis usuris. Si verò quis usurarum interesse probare velit, omninò audiendus.

Usura ab usuris tanquam ab interesse peti non potest.

Prohibitæ sunt usuræ usurarum licet conjunctim legitimam quantitatem non excedant.

XXX. Quod si usurarum usuræ ideò sunt prohibitæ, ne improbum fœnus debitori extorqueatur, ergone tunc erunt licitæ; quando una cum reliquis usuris legitimam quantitatem non excedunt; s. cum minor petitur usura à sorte, hoc pacto, ut illæ usuræ sortem quotannis augeant, aliasq; usuras cum sorte pariant? *Neg. Molin. n. 45.* eam ob causam; quod, licet primis annis legitimam usurarum quantitatem non excedant, successu temporis tamen excedere possunt, Sed &; licet solum ad illud usq; tempus

mutu-

mutuum detur; vel pacto adjecto caveatur, ut post illud tempus usura non amplius currat, tamen non valere idem *Molin. asserit. d.l.* Omni enim casu usurarum usurae damnantur; quibus etiam illi annumerandi, quorum sub praetextu usuraria pravitas occultari quoquo modo potest.

XXXI. Sed, quoniam solutione interveniente, usuras naturam sortis induere, dictum fuit; utiq; tunc pro solutis habendae, quando, novatione intercedente, per fictionem brevis manus, tanquam solutae, sorti adjiciuntur. Utiq; n. brevi manu mutuum contrahitur; quando sc. permitto, ut mea pecunia, quae ex aliâ causâ est penes aliquem, sit penes illum ex causâ mutui. *l. 11. l. 15. de reb. cred.* Jam verò usurae debitae apud debitorem, actu sunt ex aliâ causâ; debentur enim absque ullâ exceptione; quid ergo impedit, quò minus brevi manu possint esse apud illum tanquam mutuum: cum illas exigere, & exactas denuò sub usuris eidem debitori mutuo dare, nemo prohibeatur. *Carpz. Asyl. deb. posf. 31. vid. D. Mavii p. 4. dec. 213.*

XXXII. Verum si hoc concederetur, facile eluderetur prohibitio anatocismi, & debitor, rigidam creditoris exactionem evitaturus, ad hujusmodi mutuum, brevi manu contrahendum, facili negotio compelli posset. *Struv. Ex. 27. tb. 50.* Licet n. alioquin brevi manu mutuum contrahere, in Jure admodum sit licitum; illa tamen Juris permissio de illis tantum exaudienda, quando pecunia apud alterum est, non ut usura, sed ut fors. Neq; est, quod hic se exceptos esse putent Mercatores; quod sc. in illorum causis de apicibus Juris disputandum haud sit, *per l. 29. §. 4. l. 48. mand.* Est namq; hic aperta Juris prohibitio, summâ aequitate, in favorem miserabilium personarum sancita; minimè ergo controversa est

Fictio brevis manus hic non aequipollet solutioni.

Quia hoc modo semper eluderetur prohibitio anatocismi. Quandoq; permittitur

de apicibus Juris; adeoq; generalia sanctionis prohibitoriae verba generaliter quoq; erunt accipienda. *Carpz. p. 2. c. 30. d. 34.*

*Anatocismi
renunciatio
est illicita.*

tam simplex

XXXIII. Sed cum in favorem debitorum prohibitus sit anatocismus, annon renunciatio, de non utenda exceptione anatocismi, illum reddat licitum? Namq; & in Vellejani Privilegio renunciatio operatur illud, ut intercessio mulieris de Jure subsistat, & alioquin exceptionibus sibi competentibus quemlibet renunciare posse, tralatitium est. Verum nihil in hoc negotio operatur renunciatio; Sive enim sit simplex, nulla erit; ob verba *l. 28. C. de Usur.* negativa, prohibitiva & exclusiva; quæ nullam renunciationem admittunt. Adde quod eadem facilitate quis induci posset, ad renunciandum, quam ad promittendum vel novandum. Quam ob causam *Dn. Struv. S. J. C. Ex. 18. tb. 42.* neq; renunciationem valere in repetendo illo, quod per errorem in debitè solutum est, tradit. Quod etiam alii extendunt ad exceptiones doli mali & metus; alii verò illud restringunt ad eum casum, quo renunciatio fit durante metu, vel dolosâ circumscriptio, ita ut nullus alius interveniat actus.

*Quam qua-
lificata*

*Neq; si pars
remittatur,
ided ut reli-
quum sorti
jungatur.*

XXXIV. Neq; effectum habebit qualificata; cum juramentum de re illicita & legibus prohibita sit nullum, neq; ad illud servandum quis teneatur. *arg. l. 112. §. ult. de leg. 1. C. 1. de Jurej.* Neq; etiam valebit si ita conventum inter debitorem & creditorem; ut certa pars usurarum remittatur, ut reliquum sorti jungatur. Quamquam enim primâ fronte videtur, debitorem, lucrum exinde percipere, quod ab usuris aliquid remittatur, verum cum successu temporum longè majus foret damnum, quam lucrum exinde competens: meritò, tanquam fraudulenta & subdola circumventio, rejicitur. *vid. Zepp. d. l. n. 13.*

XXXV.

XXXV. Pervenendum nunc ad usuras Rei judicatæ, ubi usuræ novam qualitatem fortis videntur acquisivisse, cum quod totius debiti in actionem deducti novatio legalis facta sit, cum quod propter contumaciam condemnati, major causa debiti subesse videatur. *vid. l. 3. pr. de us. r. j.* & quæ post rem judicatam debentur usuræ, in aliam speciem degenerent, & ad instar interesse exsolvi debeant. *Carpz. Asyl. deb. n. 26.*

XXXVI. Sed aliter placuit Imperatori; namq; ut penitus aboleretur anatocismus, & nullus ei locus, cujus cunq; justæ causæ prætextu relinqueretur, censuit legales hæc, & justè punitorias usuras pro ratâ veteris tantum fortis currere, & exigi vetuit ulla quantulascunq; usuras, pro conflato ex veteribus usuris incremento; stiam à debitoribus contumacibus *l. fin. C. de Us. r. j.* Nec absq; ratione, in cujus spiritu lex vivit. Non enim usuræ exinde protinùs fors fiunt, quando Judex reum sententiâ suâ condemnat ad capitalem summam & usuras solvendas; utieleganter ait *Fabius de Anna. cit. Zepp. d. l. n. 16.* Hinc etiam *Anton. Fab. ref. eod. Zepp. d. l.* ait. taxatione *fructuum* & usurarum à Judice factâ; ejus summx tamen usuras à tempore moræ peti non posse; remanent enim nihilominus accessiones, utut taxatæ.

XXXVII. Demonstratum hæctenus fuit, quot modis & quibus casibus anatocismus committatur; adjectis nonnullis specialissimis exceptionibus. Antequam verò ad solutionem accedamus, & quibus modis illa fiat, & quomodo naturam usurarum transformet, explicemus; intempestivum minimè fore puto, injicere hîc & intertexere casum quendam intermedium, ubi ex parte fortis intercessit solutio; ex usurarum verò parte, nulla. Videlicet soluta fuit fors integra, unâ cum aliquâ usurarum.

An usuræ rei jud. excepta sint?

Negatur

Quia neq; per sententiam Judicis, neq; taxatione Judiciali accessio fors fit.

Quid si usuræ aliquæ post totalem solutionem remanserint?

parte; remanentibus tantummodo in residuo exiguis usurarum particulis; quidnam de illis statuendum; an in sortem mutatas dicendum, ut novas producere possint usuras; nec ne?

*Si uterq;
ignoravit
aliquid re-
stare, non
debentur.*

XXXVIII. Cum verò illud non uno modo contingere possit, discernendi ante omnia sunt & segregandi distincti casus, ne illorum confusione in errores incidamus. Quando ergò in residuo mansit usurarum pars; illud primò contingere potest ex errore aliquo & ignorantia; quando & creditor calculum minùs rectè ponens, sibi nihil ampliùs deberi; & debitor se totum solvisse, putat. Dicendum ergo, comperto postmodum errore utrinq; ad nihil ampliùs solvendum, præter illam summam, debitorem teneri; quoniam præsumptio adest, illum si tempore factæ solutionis, de illâ residuâ summâ fuisset admonitus, & sufficienter edoctus, in illâ solvendâ non fuisse difficilem.

*Si scivère,
& pecunia
simpliciter
soluta, reli-
quatus fors
erit.*

XXXIX. Deinde fieri solet, ut utrinq; quidem constet de parte residuâ; soluta tamen simpliciter fuit pecunia, neq; conventum de reliquatu, an usurarum, an verò sortis nomine venire debeat; & tunc quicquid solutum in usuras computabitur, & à reliquâ summâ usuræ debentur, quoniam fors revera est. *l. 5. §. 2. l. 18. de solut.* Secus si contra.

*Idem, si de-
bitor par-
tem usura-
rum nega-
vit.*

XL. Alia interim emergit quæstio. Quid si debitor illam partem usurarum, quæ residua mansit, se debere negavit tandemq; per sententiam judicis in illam fuit condemnatus? Puto illam pro sorte habendam, & solutum in usuras computandum. Quanquam per sententiam judicis usura fors minimè fiat; quoniam tamen debitor in causâ fuit, quo minùs illa pars, vel ab initio fuisset soluta, vel solutum in usuras computatum; illud computationis

ratiōnis Jus tamdiu in suspensō fuisse dicendum, donec de veritate constiterit. Aliud tamen dicendum, si justam habuerit litigandi causam, & in probabili fuerit ignorantia; puta si hæres sit debitoris.

XLII. Nunc ad solutionem ipsam accedamus; quàm hîc non latè accipimus, pro quavis liberatione, vel quovis modo, quo vinculum & substantia obligationis dissolvitur, ut in *l. 54. de solut.* sed strictè pro illo actu, quo id, quod alteri debetur, à quocunq; naturaliter præstatur. Illa si legitimè facta sit, aliam planè usuris qualitatem acquirit; sortis sc. principalis; adimendo illis accessoriam, & accidentalem; haud secus ac rerum naturalium fructus, pendentes quidem pars fundi videntur, *l. 44. de R. J.* percepti verò & separati, non ampliùs pars sunt, sed totam quoddam principale constituunt. *Goed. ad l. 178. §. 1. de V. S.* Efficacit igitur solutio, ut simul atq; creditor illud acceperit, quod solvitur, fors fiat solutum: & tam illi, quàm alii sub usuris dare nullus prohibetur. *Diff. VVe-semb. conf. 72. n. 7.* videtur tamen de solutione tali loqui, quæ fit per fictionem brevis manus.

XLIII. Hic statim principiò duo sese offerunt casus; ubi, quidnam statuendum, adeò expeditum non est. Quid enim, si creditor, cui usuræ solvuntur, quiq; illas statim debitori, tanquam novam sortem, capitali jungendam, mutuò dat, vel non sit sanæ mentis? vel nondum maturæ ætatis? Distinctè respondendum: Furioso solutæ usuræ, pro non solutis habentur; utpote, qui nullum negotium contrahere potest, *l. 5. de R. J.* nec quicquam velle, vel agere censetur. *l. 47. de a. vel. o. bar. l. 40. de R. J.* Si ergo continuò reddidit debitori usuras, idem est ac si nunquam fuissent solutæ.

XLIII. Non idem dicendum de Pupillo; cum enim

*Solutio hîc
strictè acci-
pitur.*

*Que usuras
in sortem
mutat.*

*Vt etiam
eidem debi-
tori mutuò
dari possint.*

*Furiosus u-
suras acce-
ptas mutuò
denuò dans,
nihil agit.*

*Aliud obtri-
net in pu-
pillo.*

illæ conditionem suam meliorem, sine Tutoris autoritate facere non prohibeatur. *pr. de Aut. Tut.* neq; illi invidendum, ut rem suam augeat sine Tutore, qui magis ipsi datus ne rem suam perdat. Optimè ergo & usuras accipere, & denuò eidem creditori, tanquam summam principalem, forti adjiciendam, mutuò dare efficaciter posse, concludo: cum non obscurè melior fiat ejus conditio; usura namq; fors fit; & alioquin Juri contrarium non est, solutionem talem ex post facto convalescere. e. g. si soluta pecunia in rem ejus sit versa, aut si inde locupletior factus. *l. 15. de solut. l. 47. ib. l. 4. de Except.* Nec quicquam obstante §. 2. *quibus al. lic.* quæ sc. de solutione sortis pupillo facta loquitur; & hæc ideò nulla, quoniam hoc modo & obligationem & actionem alienaret, & nihil sibi acquireret; quod hic contra.

Est n. utrorumq; dispar conditio.

XLIV. Et quanquam similis nonnunquam videatur utrorumq; conditio. §. 9. *de inutil. stipulat. arg. l. 12. l. 13. pr. l. 19. §. 1. de reb. cred.* Hæc tamen, distinguendo inter pupillum infantem, & pupillum, qui septimum annum excessit; facillimè conciliari possunt. *per l. 9. & l. 47. de acquir. her. l. 40. de R. J. l. 5. cod. ibiq; VViss.* Quod verò in *d. l. 12. de reb. cr.* æquè conditio ex dato mutuò sine Tutore competere dicatur & furioso & pupillo, alia res est; siquidem mutuò dedit pecuniam, cujus Dominium vel antè furorem habuit, vel durante furore per curatorem ipsi acquisitum est: hinc non absq; ratione conditio ipsi acquiri dicitur, si alienata & in rem versa sit; & hoc in casu pupillo similem esse, nemo negabit; quod ipsum tamen huic materiæ applicandum minimè est.

Idem obtinet, si quis per alium solutionem accipiat.

XLV. Quæ verò obtinent creditore ipso solutionem accipiente; eadem quoq;, si alius nomine creditoris accipiat, observanda: sortem sc. fieri, quicquid solutum.

Hinc

Hinc Tutor, qui usuras Pupillares nomine pupilli accepit, ad earum usuras pupillo tenetur, si alii tertio non elocaverit. *l. 7. §. 1. 2. l. 58. §. 1. de adm. Tut. sc.* cum tutò elocare potuerit: semper enim acquirere non tenetur. *auth. novissimè. C. de adm. tut. & nonnunquam è repupilli est reconditam habere pecuniam. arg. d. auth.*

*Quandoq;
tamen te-
netur Tutor
ad usuras,
ab usuris
pupill.*

Idem de Procuratore, & Negot. gestore dicendum. *l. 10. §. 1. mand. & de Socio. l. 60. pro soc.* quando sc. sunt in mōra tradendi Principali. Et in genere, exactio usurarum de usuris, in aliam quamcunq; personam translatis, licita est. *vid. Carpz. Aysl. deb. pos. 30. n. 364. seqq.*

*Idem Pro-
curator &
Negot.
gestor.*

Hactenus dicta, quamvis à præsentī materiā quodammodo aliena sint; ob affinitatem tamen attingenda fuerunt.

XLVI. Revertimur ad anatocismum; quænam circa personam debitoris, solutionem præstantis, notanda; contemplaturi. Veluti autem creditores solutionem dupliciter accipiunt; vel ipsi; vel, earum voluntate, alii: ita etiam debitores dupliciter solvunt; aut ipsi: aut eorum nomine alii. Si ipse solvit, fit illud primò paratā pecuniā; & eum habet effectum, ut Dominium, s. proprietatem in creditorem traditione transferat, qualitatemque usurarum in sortis hoc modo transmutet. Hinc illā legitimo modo factā, quin iidem nummi eidem creditori mutuo dari, tanquam fors, possint, ut novas pariant usuras, omni dubio caret.

*Quid circa
personam
debitoris
notandum.*

*Usure solu-
tæ, eidem
creditori
mutuo dari
possunt.*

XLVII. Sed nullus videtur esse in genere hîc actus; quoniam solutio ita fit, ut nummi soluti statim reddantur, quo casu nec liberatio contingit, nec nummi alienantur. *p. l. 55. de Usur.* Verùm negatur quod hîc ideò solvatur, ut statim reddatur; ideò fit solutio, ut subsequatur liberatio; adde quod hæc lex 55. tùm demum procedat, quando

*Resp. ad obj.
l. 55. de
Usur.*

quando nullus numerationis remanet effectus penes accipientem creditorem; quod sanè hoc casu non contingit, cum in illius potestate sit eam mutuò dare, vel non. *Goth. ad. d. l. 55.* Et alioquin ab hac regula excipiuntur casus, ubi evidens utilitas penes accipientem creditorem remanet; per *l. 20. de reb. cred. VViss. p. 2. d. 28. tb. 11. in fin.*

Valeret etiam si nummis alienis ignoranter solutio facta;

Quia creditor fuit b. f. fid. poss.

Obj. l. 63. de cond. indeb.

Resp. quod sit casus diversus.

XLVIII. Solutio à liberatione, tanquam suo effectu, differt. Hinc quaeritur; quid Juris illis casibus, ubi stricto Jure solutio effectum non consequitur. Et primò quidem in solutione alienis nummis factà; si debitor, alienis nummis, quos suos esse putabat, creditori usuras solvat, & creditor postmodum illa ipsa nummorum corpora eidem debitori mutuò dederit, illisq; sorteta auxerit. Videtur nihil actum; quoniam nummi accipientis non sunt facti, neq; debitor tali solutione liberatur. *l. 78. de solut.* Sed cum creditor fuerit b. f. possessor, conditionemq; usu capiendi acceperit. *arg. l. 60. de solut.* videtur eos b. f. consumpsisse; *l. 17. d. t.* atq; sic debitor liberatus esse censetur, novumq; mutuuum subsistit.

XLIX. Obstare videtur. *l. 63. de cond. ind.* ubi debitor hominis, statu liberum dans non liberatur, quoniam hominem non plenè stipulatoris fecerit: requiritur ergo ad tollendam omnimodo obligationem, ut res plenè fiat accipientis; atque sic non sufficiet usu capiendi conditio translati. Sed casus est omninò diversus; primò enim Statu liber eveniente conditione libertatis, libertatem adipiscitur. *Goth. ad d. l.* atq; sic potestati Dominicz seipsum subtrahit, citra alterius alicujus factum; quod secus est in pecunia. Secundò, qui hominem debuit, servum dare debet, si tollere obligationem velit; At statu liber non est servus. E. hinc etiam aliud quodammodo genus datum est.

est. Non enim quilibet homo, qui quoquo modo ad tempus alicujus esse potest, debetur hoc casu; sed servus strictè sic dictus: non cujus servitus certo tempore expiratura. Tertio statu liber neq; usucapi, neq; consumi potest, uti nummi.

L. Et usuras quidem antea non deberi, nisi earum dies venerit; annua post finitum annum; menstrua mensè præterlapso. Si ergo debitor finito demum anno usuras debens, per semestre spatium in antecessum solvat per errorem, iterumq; mutuo sumptas sorti adjiciat; anne solutio & subsequens mutuum subsistet, ita ut usurae ab illis usuris, denuò mutuo datis ab illo tempore debeantur? Resp. Solutio quidem, antequam tempus solutionis adveniret, valida non est; hinc solutum eo modo condici potest; adventante tamen tempore, convalescit solutio & liberatio contingit. *arg. l. 38. §. 3. de solut.* Ad eundem modum si debitor, errore comperto, adveniente vero solutionis termino, illud quantum denuò offerat creditori, ad nullas usuras præstandas tenetur; nondum enim tùm temporis illam summam debuit; si verò retineat, solutio quidem & mutuum ex post facto convalescit, usurae verò ab illo tempore tantùm debentur, quod terminus fuit usurarum exsolvendarum.

LI. Quidnam de delegatione statuendum; utrum delegatus illi, cui à creditore suo delegatur, ab illo tempore usuras debere incipiat: Seu, quod idem est; utrum delegatione perfecta, usurae in sortem transmutentur; æquè ac solutione? Affirmativa placet. Siquidem, si fundamentum respicias, stipulatione nititur; & ita nihil aliud est quàm perfecta quædam & absoluta solutio. *l. 8. §. 3. ad Scf. Vellej.* ut potè quæ certis casibus ejus vice fungitur; si sc. fiat ritè, delegati consensu accedente. *l. 6.*

Quid si solvatur antequam debeantur?

Delegatione usurae in sortem mutantur.

Nam veteres utringque obligationes tolluntur.

26

l. 1. C. de deleg. Nam veteres utringque obligationes, & ea quæ inter delegantem & delegatum. *l. 2. l. 3. C. de del. &* quæ inter delegantem & eius creditorem, perimuntur, penitus extinguuntur, novusque planè inter alias personas inicitur contractus. §. 3. *quib. m. toll. obl.* Ita ut neque creditor contra priorem debitorem agere possit. *d. l. 2. C.* licet delegatus postmodum appareat non solvendo, *d. l. 3. C.* aut posterior obligatio sit inutilis; dummodo delegatus sit idoneus ex promissor. *l. 1. §. 3. conf. l. 19. de fidej.* neque enim ad aliam adstringitur præstationem; nisi, ut nomen sit; non verò, an exigi possit: etiamsi ignoraverit qualitatem debiti ille, cui delegatio facta. *l. 26. §. 2. l. 45. §. pen. mand. l. 3. C. de nov.* (*Exc. dotem l. 41. §. 1. de 7. dot. Dn. Struv. Ex. 27. tb. 23.*) nisi fortè delegans speciali pacto periculum in se suscepit. §. 2. *mand. l. 45. §. pen. eod.* Neque 2. exceptio, quæ deleganti poterat opponi, competit contra illum creditorem, cui quis delegatus est. *l. 19. l. 12. de nov. & de leg.* Neque 3. usuræ amplius currunt, neque pignora aut fidejussores priorum contractuum manent obligati. *l. 4. C. de fidej. Dn. Struv. Ex. 47. tb. 54.*

Differt à cessione.

LII. Probè ergo discernenda est delegatio à cessione nominis; quæ ab illâ planè est aliena: fit enim cessio etiam ignorante & invito cessionario. *l. 1. C. b. t. cum sc.* nullâ novâ obligatione implicetur debitor, sed tantummodo solutio veteris obligationis, & actio alteri mandetur. *l. 3. C. eod.* Hinc etiam, qui actionem cedit illam non planè amittit, neque etiam debitum in alium transfert. *d. l. 3.* sed manet illa apud cedentem salva, quâ experiri etiam potest; dummodo res sit integra. *Dn. Han. ad VVes. de Novat. & del. n. 9.* Et, quod ultimum minimè est, cessio ex aliâ etiam causa fieri potest; ut puta donatione; de legatio propriè ex debito tantum præcedente *Dn. Han. d. l.* Quæ omnia

omnia cum in delegatione secus sese habeant; apertè patet per cessionem usuras in sortem minimè mutari; neq; illam solutionem esse nominandam. Quanquam illa nonnunquam etiam delegatio debiti vocatur, ut *in l. 11, C. de donat. l. 1. C. de contr. jud. tut.* Hinc non abs re monet *Dn. Han. d. l.* aliud esse delegare debitorem, aliud delegare debitum s. actionem! hoc etiam invito debitore fieri potest; illud non nisi consentiente.

LIII. Et hinc puto latitare nodum, in quo solvendo operosi fuerunt nonnulli, parum felici tamen successu. Non enim eam ob rem, præsentis casu, usuras naturam, fortis induere dicendum est, quod in aliam sint translata personam; cum illa translatio consequentantum sit, & ad præcedentem aliquam causam necessariò se referat; quin etiam suas habet exceptiones; utpotè, in cessione donatione, hæreditate &c. Et, si rem accuratiùs pensitare placet: adhuc in quæstione est, utrum debitum in aliam personam transferatur delegatione? Meus namq; debitor, creditori meo delegatus, illud ipsum debitum, quo mihi fuit obstrictus, solvit; quamvis meo nomine: non enim suum debitum consequitur creditor; sed aliud nomine sui. Apparet ergo, quidnam de illâ translatione usurarum statuendum, quæ adhuc dubia.

Usuræ hinc non sunt fors, quia in aliam personam translata.

LIV. Unicum ergo & verum fundamentum, quare usuræ per delegationem fors fiant; illud est: quod delegatio nihil aliud sit, quàm solutio, & actualis præstatio ejus, quod quis debet; *d. l. 8. §. 3. ad Sct. Vellej.* quam etiam effectus solutionis sequuntur; ut liberatio &c. Si enim aliud pro alio, volente creditore solvere licitum est; & res fungibiles, operas, in solutum dare, accedente creditoris consensu. *l. 20. C. de solut.* quare non etiam per delegationem idem liceret: qui enim alium debitorem dat,

Sed quia delegatio est species vera solutionis.

per illum solvere videtur. Maximè etiam cum omnis delegatio creditoris causa instituat; ut sc. illi, qui solutionem efflagitat, fiat satis. Qualis autem esset satisfactio; si modus satisfaciendi effectibus solutionis destitueretur?

*Obstat,
quod sit novatio.*

Resp. quod non

*Sed tantùm
ultima pars
hujus actus.*

L^V. Graviter verò obstant ea, quæ supra dicta fuere; nullam permitti novationem in Anotocismi prohibitionem, per *l. 3. C. de us. r. j.* quod sc. hoc modo facillè eluderetur anotocismi prohibitio. Sed *novatio*, s. voluntaria s. necessaria, ideò non admitti potest; quoniam neutrà harum actualis fit præstatio ejus, quod debetur; sed idem semper manet debitum, neq; illam alius quidam actus solutioni in totum æquipollens, præcedit; sed idem debitum in aliam transfunditur obligationem; Hic verò quamvis etiam aliqua fit novatio; illa tamen non est principale negotium, neq; per se quicquam operatur; sed illam præcedens delegatio, per quam actualiter præstat; creditori, quod ipsi debetur; quam sequitur postmodum inter creditorem meum & delegatum stipulatio; & tandem novatio; quæ coronidem toti actui imponit, illumq; perficit. Et ita intelligenda *l. 11. §. 1. de Nov. & deleg.* Nam delegationis origo & causa est mandatum creditoris debitorem delegantis *l. 12. in fin. de Nov. & del.* executio & exitus, stipulatio novandi causa interposita. Non ergo delegatio per novationem fit, sed novatio stipulationem & hæc mandatum sequitur. *V. Vis. p. 2. d. 28. tb. 5.* Adde quod etiam in novatione simplici necesse sit, ut consensus exprimat; verbis. *l. ult. C. de Novat.* in delegatione illud non requiritur, utpote solutionis verà & genuinà specie.

*Solviuntur
ll. obst.*

L^{VI}. Objiciunt porrò *l. 54. junct. l. 175. §. 1. & l. 177. de R. j.* quod nemo plus Juris in alterum transferre potest, quam ipse habet. Atqui creditor delegans non habet

Jus

Jus exigendi usurarum usuras à delegatario. E. neq; illud in suum creditorem transferre potest. R. concedendo totum. Neq; enim Jus exigendi debitum delegans in creditorem suum transfert; neq; ille creditor quasi succedit per delegationem in Jus sui debitoris; sed ipsa delegatio idem præstat creditori, ac solutio paratâ pecuniâ facta; breviter, per delegationem delegans, mandat delegatario, ut illud, quod sibi debet, Titia solvat; ille mandatum accipit; & postmodum accedente stipulatione, & novatione alius inter eos initur contractus; apparet ergo, quod Jus hîc nullum transferatur, sed per stipulationem acquiritur, & vi novi contractus usuræ debeantur ab usuris, per dictum negotium in sortem mutatis. Quin etiam, si eodem Jure tantum utatur creditor, quo delegans: Illi etiam eadem exceptiones possent opponi, quæ huic: contra *l. 19. & 12. de novat. & deleg. supr. th. 51.* Adde quod hæ Juris regulæ quam plurimas patiantur exceptiones; sc. accedente voluntate ejus, in cujus præjudicium fit, plus potest transferri: ut in *l. 46. de a. r. d. vid. Phil. Math. ad l. 54. de R. J.*

LVII. Idem etiam obtinere puto in Mandatario, si stipulatio inter creditorem mandantis & mandatarium intervenerit. Ante hujus enim interventum mandanti tantummodo adstringitur ad interesse mandatarius, non creditori ejus. Quare autem in fidejussore illud non procedat, ut sc. creditor meus ab illo, qui pro me fidejussit, non possit exigere usurarum usuras, si ego non solvero: rat. est; quod, qui fidejussorem dat, non solvit: accedit, quod fidejussor & debitor pro una habeantur persona; & exceptio, quæ debitori competit, etiam fidejussori datur. Contingere quidem posse, non inficias eo, ut secundum prædictam sententiam sanctioni huic Imperatoriæ, fraude

Idem obtinet in Mandatario,

Non verò in fidejussore.

Nec obstat, quod huic concessis fraus fieri possit sanctioni Imp.

atq; collusionem partium illud variis modis possit. Sed hujusmodi dolosis commentis providere nostrum non est: contenti siquidem esse debemus propositas Juris quæstiones ex ll. decidere, illud saltem attendentes, ne præter intentionem L. latoris extendatur lata lex; aut nimia constrictione prohibeantur illi contraria.

*Hic n pro-
videre est
partim Ma-
gistratus,
partim Ad-
vocatorum,
partim de
Iure Respon-
dentium.*

LVIII. Magistratûs itaq; est irrumpentibus dolis opponere leges fraudum abrogatorias: Prudentis Advocati, sicubi dolum subesse sentiat, detracto velamento illum detegere: Illis deniq;, quibus de Jure respondendi concessa est potestas, ita circa Jura condita cognoscendo versari, ut strictum summumq; Jus benignâ ejus interpretatione secundum regulam æquitatis instituendam, ita casibus singulis applicent; ne rigore verborum malitiosi causidici, ad enervandam ipsam legis sanctionem, utentur, arte ingenioq; largiente sacrâ auri fame. Quod etiam in hac materia factitarunt celeberrimi Jcti. Quamquam enim, secundum prædicta Juris fundamenta, firmiter sequatur; simul atq; delegans delegato mandat, ut, quod sibi debet, creditori suo solvat, & delegatus mandatum exequendum in se suscipiat, creditoriq; solutionem stipulatâ manu promittat: solutionem actu intervenisse, eundemq; habere effectum, quem solutio paratâ pecuniâ facta. Ad excludendam tamen omnem doli machinationem. *Franz. 2. V. R. 10. n. 114. seq.* illud tûm demum procedere vult, quando inter Cessionarium & debitorem cessum intercessit novatio chirographalis, wann der Schuldener dem Cessionario neue Siegel und Brieffe außgeant wortet / licet J. Civile tale quid non requirat, nisi in novatione contractus chirographarii.

*Dicta mul-
tò magis ob-
tinet, si u-
sura dele-
gat a succe-
dant sorri.*

LIX. Multò magis etiam obtinet dicta sententia, quando debitum quo delegans suo creditori fuit obstrictus, mera

mera fuit fors, in cuius locum successit summa delegata, ex sorte & usuris conflata; delegatario qualitatem debiti illius non ignorante. Quod etiam confirmat responsum Ampl. Facultatis Juridicæ Jenensis, allegante illud Dn. Strub. S. J. C. Ex. 27. th. 51. & Dn. Zeppero d. tr. tit. g. n. 38. cuius verba ultima hîc referam. Dennoth aber/weltn so wol an seiten des Debitoris als auch Creditoris unterschiedliche Verenderungen vorgehen/und diese Post/bis auff die vierdte Hand an Maxiam kommen/vor welche sich Cajus constituiret/dieselbe auff sich genommen/und eine neue Obligation darüber gegeben/und wol gewusst/das Maxia 2000. ff. Capital ohne einziges zugeschlagenes Interelle zu suchen gehabt/dafür er sich auch wolbedächtigt verobligiret/und die allberett wider ihn erklagte Execution damit abgewendet/so ist es bey der neuen Obligation nicht unbillich zu lassen/und hat Cajus, das hierinnen ein anatocismus begangen worden/nicht vorzuschützen/noch sich damit zu behelffen.

LX. Solutionem etiam præstat debitor obligatione & depositione, de quâ supra dictum: quæ & cursum usurarum sistit, & debitorem ab omni mora liberat, obligationemq; solvit. *l. 9. C. de solut. l. 19. C. de Usur.* Qu. ergo, si debitor sortem cum usuris depositam receperit, & in suos usus denuò converterit, annè usuræ in sortem mutatae, & ab illis aliæ debeantur usuræ? Ita quidem videtur, quia hæc depositio pro solutione est, & obligatio sublata; nova ergo oriri videtur. Sed quoniam nondum, accepit depositum creditor; obligatio potiùs suspensa, quàm in totum sublata videtur: s. sublata est quo ad effectus; quales liberatio à mora, & cursum usurarum; reviviscitur ergo quoad omnia receptione debitoris, *d. l. 19. in fin. C. de usur.* & depositio nullum habet effectum. Adde quod huc pertineat illa J. regula: Actus agentium ultra

Si depositum debitor receperit, effectus depositionis evanescit.

ultra mentem & intentionem illorum nihil operatur. *per l. 3. §. 1. de O. & A. l. 29. pr. de reb. cr.* Nam & intentio creditoris, & debitoris hinc deficit. *Obst. l. 7. de Usur.* Ubi etiam post depositionem factam usuras debet debitor. & Casus est diversus, ex mora enim debet; quia creditori postmodum depositum accipere volenti, impedimento fuit, quo minus possit recipere. E. utiq; usuras debebit ex tempore moræ. Non enim quævis depositio sistit usurarum cursum; sed ea, quâ mediante creditori creditum suum omni tempore recipere licitum est & integrum.

*Mandatar-
ius usuras
ab usuris so-
lutis rectè
petit.*

LXI. Actum hætenus de modis, quibus debitor solutionem ipse præstat; sequuntur nunc quando per alium solvit creditori. Fit hoc primò per mandatarium; qui, si nomine mandantis creditori, suis nummis, non mandantis fatis faciat; usuras pro totâ summâ, tam à forte, quàm ab usuris rectè petit, ab illo, cujus mandato solutionem in se suscepit. *l. 12. §. 9. Mand.* Aperta ratio est in promptu; cum enim actualis solutio intervenit; utiq; usuræ non amplius erunt usuræ, sed sortis naturam acquisiverunt. Est autem inter simplex mandatum in specie ita dictum, & alios actus, in quibus mandatum etiam intervenit, hæc præprimis differentia; quod mandatum propriè sic dictum, nihil aliud præcedat, quàm nuda rogatio & commissio mandantis; cum in aliis actibus, semper ob aliâ causam præcedentem mandetur: v. g. delegans ideò mandat delegato ut solvat suo creditori; quia sibi debet; ita fidejussori mandat debitor principalis ut solvat creditori; quia fidem jam antea pro illo interposuit.

*idem ob-
tinet in fide-
jussore*

LXII. Et quidem à fidejussore, quoniam idem fit; actualis sc. præstatio, s. solutio totius debiti; idem quoq; dicendum; teneri sc. debitorem fidejussori pro se solvendi, tum ad totam summam reddendam, tum etiam ad usu-

ad usuras totius summæ præstandas : in illâ enim quicquid est, fors est; adeoq; indemnem illum præstare debet. *l. 2. C. Mandat. c. 2. de Fidejuss.* Si enim ille, qui accipit usuras nomine alterius, eo ipso dum illas accipit, in sortem mutat, & resp. ejus non usuræ sunt, sed fors; etiam qui pro alio solvit, quicquid solvit tanquam sortem solvit, atq; sic petendo usuras à totâ illâ summâ, usuras tantum à sorte suo petit, nullas ab usuris. *Struv. Ex. 27. tb. 51. conf. Vincent. de Franck. dec. 254. n. 15. Seu, uti Carpz. p. 1. c. 28. d. 170. ait: fidejussor usuras solutas non tanquam aliquod lucrum repetit; sed tanquam rem propriam; & ob hanc etiam rationem reliquis chirographariis, quo ad totam summam, præfertur in concursu creditorum.*

LXIII. Sed instabunt alii: fortè non aliam ob rationem usuræ à fidejussore solutæ pro sorte habentur, quàm quod fingatur, ac si debitori tantum pecunia mutuò dedisset, quâ postmodum ille debitum solvisset: ac verò in hoc negotio nulla fictio brevis manus permittitur; uti supra latè fuit probatum. Verùm respondetur; ea fictio prohibetur in causa anatocismi, quâ usuras, quæ apud alterum sunt, in sortem mutatas vult creditor: hîc verò talè quid non accidit; sed fidejussor, qui fictè tradidisse censetur, pecuniam illi, pro quo ex fidejussione solvit, usuras petit ab illâ pecunia, quam pro alio, (potiùs ex mandato, quàm intercedente aliqua fictione) solvit, & quæ nunquam usura fuit. In creditore ergo illud non obtinebit, qui à concreditore pignus sibi cum illo commune, luit; sortem & usuras pro debitore suo, citra ejus jussum solvens; tunc enim usuræ illæ in sortem non mutantur. Ratio est; tùm quod sit simplex negotiorum gestor; cujus gesta non debent esse nocibilia principali; tùm quod in sui tantum utilitatem & securitatem fecisse videtur. *l. 26. §. 6. qui pot. in pign. Dn. Struv. Ex. 27. tb. 51.*

Secus in creditore, pignus commune relucens.

*Pœna stipu-
lationis usu-
rarum ad-
jecta non
valet.*

*Non quod
in stipul.
faciendi
tantum ob-
tineat.*

LXIV. Sufficenter puto hæcenus pertractatum fuisse solutionis materiam; & quomodo ex illa tanquam unico fundamento, mutatio usurarum in sortem dependeat. Antequam ad alia accedamus: brevibus disquirere, operæ pretium fore puto, quidnam de pœnâ stipulationi usurarum adjecta, dicendum, si illæ termino præfixo non solvantur: utrum licita sit, necne? Negativam Juri conformiorem esse puto; quia sc. hoc nihil esset aliud, quàm anatocismus palliatus. Consequi enim creditorem hoc modo usuras usurarum, perquam manifestum.

LXV. Consentit quidem nobiscum *Dn. Carpz. Assl. deb. pos. 32.* in fundamento tamen discrepat. Siquidem statuit: adjectionem pœnæ licitam tantummodo esse in stipulationibus faciendi, in quibus, propter incertitudinem tæ interesse conventionalem admitti pœnam. Cum enim ipsum factum incertum sit; interesse in facto consistens magis adhuc incertum *l. 24. de R. J.* hinc pœnâ certum reddi necessum esse. Sed (quod pace magni illius Jcti dixerim) vereor an hanc sententiam, & legum capita, & rationum momenta ferant. Quantum vis enim in obligationibus dandi res promissâ certa sit; nusquam tamen prohibitam in Jure reperies hoc casu pœnalem stipulationem. Cum maximè stipulationes inventæ sint, ut unusquisq; consequatur, quod suâ interest. *l. 38. §. 17. de P. O.* Atqui non minùs alicujus interesse potest in obligatione dandi. v. g. pecuniâ, non numeratâ tempore promisso. E. excludendas minimè esse puto, ab hæc pœnæ adjectione dandi stipulationes; dummodo non excedatur legitimus modus. *vid. Dn. Rittersb. comm. ad Inst. de P. O. §. ult.* Maximè cum etiam expressissima verba *l. 5. §. ult. de P. O.* reclamant, contra quæ nulla ratio quicquam operatur.

LXVI

LXVI. Illud tamen non inficias eo, restringendam esse hanc poenæ stipulationem ad cum casum, quo fortissimè solvendæ fuit adjecta, non verò usuris; tùm propter verba expressa *d. l. 5. §. ult.* tùm etiam argumento eorum, quæ de fictione brevis manus; supra in odium videlicet Anatocismi, ne ullus casus illis relinquatur. Obstare videtur, quod æquum, dependi à debitore omne illud, quod ipsi facto alterius abest; sed respondet *Don. lib. 26. c. 21.* illud tunc procedit, quando suum repetit, non verò quando lucrum adventitium. per *l. 41. §. 1. de R. J.*

LXVII. Porrò etiam notandum, poenæ stipulationem intelligendam permissam 1. de poena momentanea respectu singularum principalium præstationem, *l. 9. pr. l. 12. de Usur.* secus ergo, si poena esset successiva & multiplicata. 2. poena ista momentanea non debet excedere legitimum modum, rationem sc. duodecimæ *vid. dd. ll.* Alii verò poenæ stipulationem etiam usuris non solutis adjectam, licitam esse, per *l. 29. & l. 44. de Usur.* affirmant: quod tamen ex *dd.* textibus minimè probabitur. Nam *l. 29.* magis ita intelligenda; usurarum usuras pro non adjectis habendas; cum illæ omni casu sint illicitæ: & *l. 44.* de casu ubi poena succedit usuris; h. m. ut, si usuræ debitæ justo tempore non solvantur, loco illarum tot debeantur poenæ loco; quam poenam modum usurarum legitimam non excedere debere, dicit *Jctus d. l. 44. Diss. Molin. de Usur. n. 237. 238.*

LXVIII. Quomodo ab usuris nondum solutis aliæ usuræ nullo modo peti possint, ex præcedentibus uberrimè patere puto. Nunc etiam agendum de illis, quæ percipiuntur ut fors, non ut usura, ut principale, non ut accidentarium, adeoq; usuræ ab illis peti possunt; & petitiæ non erunt usuræ usurarum, sed fortis, Inter quas species

*Sed quod
forti tantum
adjectum
debeat.*

*Pœna sit
momentanea.*

*Et non ex-
cessiva.*

*Refutantur
dissentientes.*

*Usuræ ab
annuis redi-
tibus tardi-
us solutis
debentur.*

*Requisita
Ann.reditus*

*Neq; realis
neq; perso-
nalis est
contractus
usurarius.*

*Sed vera
fors.*

primam constituimus Annuos Reditus redimibiles; quan-
do nimirum Jus percipiendi annum reditum redimibi-
lem, tanquam merx emitur venditur, Justo pretio. Ab il-
lis ergo si mora in exsolvendo commissa sit, usuræ debe-
buntur à tempore moræ; neq; pro usuris usurarum repu-
tandum, quod eo casu exigitur. Annuus namq; reditus,
(qui & à mutuo, & à contractu censitico, & ab emphy-
teusi, itidemq; ab emptione ususfructus satis differt) nihil
quicquam in se habet vitii; dummodo i. pretium, quo
fuit emptus, sit justum; & vel speciales uniuscujusq; pro-
vinciæ leges, aut consuetum usurarum modum, non exce-
dens. *Molin. de Usur. n. 127. it. n. 144. 145.* 2. Sors in to-
tum abalienatur. *c. 1. 2. de empt. vend. in Xtr.* 3. Vendi-
tori redituum potestas redimendi non denegetur. *d. Extr.*
1. 2. Molin. d. tr. n. 128. it. n. 352.

LXIX. Adeoq; non tantum realis, usurarius non erit
contractus; sed neq; personalis; cum sanè majorem exer-
ceat erga pauperes liberalitatem, qui absq; ullâ hypothe-
câ vel cautione, nudâ fide debitoris, pro annuo reditu cer-
tam pecuniæ summam ipsi abnumerat; quàm qui non
nisi super re certâ talem celebrat contractum; juxta reg.
quicquid alleviat & minus gravat debitorem; deteriore
verò facit debitoris conditionem, elevat & minuit ratio-
nem usuræ. *Molin. de Usur. n. 22.* Adde, quod etiam in re-
ali, principalis obligatio ponatur in persona; quæ, re sup-
positâ extinctâ, nihilominus (quamvis non ad totam sum-
mam) obligata dicitur. *dd. Extr. Zoës. ad Decret. de Empt.*
Vend. n. 7. & 8.

LXX. Cum ergo utroq; casu revera celebrata sit em-
ptio Juris percipiendi reditum, qui nihil aliud est, quam
fors; haud secus ac usus fructus & canon emphyteuticus;
nihil restat concludendum, quàm usuras illarum à tem-
pore

pore commissæ moræ deberi. Itidemq; ex eodem fundamento in pensionibus censualibus, laudemis & decimis usuræ à tempore moræ præstabuntur; quia hæc omnia non sunt usuræ, sed fors. Sed quid si pœna stipulationi redituum adjecta sit, in casum tardiùs solutorum? Licitum omninò, *arg. l. 5. § ult. de V. O.* ita tamen, ut pœna succedat usuris, & ad earum quantitatem etiam redigatur.

LXXI. Sunt etiam alia censuum genera; huic reditui affinia; de quibus, quidnam statuendum, brevibus adjiciendum: Et quidem de censu constituto ad certum tempus, ut, illo exacto, emptori liceat repetere sortem; cum à mutuo parùm differat; tale quid minimè asseruerim; sc. census s. usurarum tardiùs solutarum usuras exigi posse; nihil enim esset aliud quàm anatocismi species. *Zoës. d. l. n. 10.* Aliud verò dicendum de illâ census specie, quæ quidem ad tempus tantùm certum currat; ita tamen, ut fors non sic salva, illo elapso; cum hîc contractus neq; usurarius sit: adeoq; ejus census tardiùs soluti, quare non debebuntur usuræ.

LXXII. Idem de censu vitalicio asserendum, cum *Zoës. d. l. n. 9.* namq; ob incertum eventum ut lucrum casuale usurarius minimè est; adeoq; non soluti usuras, tantquam à verâ sorte debebuntur. Huc refer ea, quæ de constituto dotalicio apud J. Sax. interpretes reperiuntur; ejus modus cum sit usufructus duplicatus; & insuper de singulis centenis usuræ dextantes debeantur; ita ut pro mille florenis ducenti annui debeantur ad vitam: nullum dubium esse puto; quin etiam ab illis tardiùs solutis usuræ peti possunt; cum casu dos expiret, & pleno jure apud hæredes mariti permaneat. *Schultz. Syn. Inst. de Success. conj. l. a. n. IV.*

Idem de laudemis & decimis dicendum.

Aliud de censu temporario, qui à mutuo parum differt.

Secus si sortem repetere non licet.

Debentur pariter usuræ census vitalitii.

Et constituti dotalitii.

Interesse nõ
dividitur in
commune,
conventum
& singulare

Neq; in in-
trinsecum
& extrinse-
cum.

Neq; in in-
æstimabile
& æstima-
bile

Neq; in
damni emer-
gentis & lu-
cri cessantis

Sed in Ca-
suale & suc-
cessivum.

LXXIII. Dictum quidem supra de interesse, quod respectu illius aliud interesse peti posset; additaq; brevis causa, quod sc. interesse, tanquam alia & nova debendi causa se habeat; uberius tamen paulò de hac tractandum materia; perspiciendaq; varia divisionum commenta; ne fortè, illis posthabitis, in inextricabiles incidamus errores. Prætermisâ verò Acurssii & sequacium; in commune, conventum & singulare: cum conventum, poenâ sit; de qua jam dictum; singulare verò nullum, cum nihil ex singulari cujusq; affectione æstimeretur. *l. 23. ad l. Aquil. l. 36. ad l. Falc.*

LXXIV. Negligimus quoq; illam in intrinsecum & extrinsecum. Siquidem omne interesse est extrinsecum, & extrinsecus emergit, neq; à re debita causatur; sed occasione moræ & culpæ in non solvendo commissæ: illud verò, quod intrinsecum nominant, sc. æstimatio rei, principalis, nihil cum interesse habeat commune. *Bocer. d. 6. d. 29. n. 13. seqq.* Ut etiam illam Bartoli, in æstimabile, & non æstimabile: omne enim interesse æstimabile in Jure esse debet, alioquin inanis foret de illo disputatio, cum neq; æstimari, neq; peti posset. *contr. rubr. C. de sent. qua pro eo quod interest prof. junct. §. 32. de Action.* hinc veriùs in puncto Juris interesse inæstimabile non esse dabile. *Rebuff. ad l. un. C. de sent. qua pro eo. Gloss. ib. n. 33.* Bocero quoq; *l. c.* defendendam relinquimus suam divisionem in interesse damni emergentis, & lucri cessantis; cum hæc potius sit divisio totius in partes, quàm generis in species: & vix ullum dari poterit exemplum, ubi non utrumq;, & lucrum cessans, & damnum emergens luculenter appareat; quanquam in nonnullis casibus alterutrum horum magis sit conspicuum. *Molin. n. 28.*

LXXV. Aliam interim divisionem annotavit Molinæus, n. 499. ubi interesse aliud nominat Casuale s. momen-

mentaneum, quod sc. eodem tempore simul totum incurritur, & committitur: aliud promiscuum s. successivum; quod successivè, pro ratâ temporis incurritur. Verùm illud ultimum non propriè interesse est, sed interusurium; teste ipso *d. l. n. 499.* & ab interesse, ut fors ab usura differt. Est enim interusurium illud lucrum, quod aliquis, sortem scœnori dando, ex usuris percipere potuisset; hinc etiam, ceu usura, non indiget probatione; & quoq; citra moram vel culpam deberi potest; solumq; de pecuniis strictè sumptis peti potest: & quæ sunt aliæ ejus differentia; quas vide apud *Molin. d. tr. n. 499.*

LXXVI. Verum interesse è contra est augmentum, quod per rem nostram, ab altero nobis debitam, facultatibus nostris adjicere potuissimus, citra accidentale usurarum commodum; emolumentumq; exinde percipere. Seu: Est accessio, quæ non ex re, sed saltem respectu & occasione rei nobis J. dominiî acquisita fuisset, nisi factum vel cessatio adversarii illud impedivisset. *conf. Bocer. d. l.* Cum ergo constet, interesse & ab usuris, & ab interusurio in totum differre; ita ut non versetur circa quantitatem propriè; sequitur, quod secundum regulas usuris præscriptas planè non sit æstimandum; adeoq; interesse alterius interesse, quidni peti possit? dummodo, qui illud petit, factum (in quo interesse consistit, *l. 24. de R. J.*) probare possit? sed viderit ne in probatione succumbat, & unâ cum illo usuras perdat. Respectu enim sui non est accidens, quod citra deminutionem subjecti abesse possit; sed augmentum potius & pars, quæ rebus nostris adjecta fuisset, nisi factum vel cessatio alterius obstatisset. *Diff. Dr. Carpz. Aysl. deb. pos. 30. n. 358. & J. F. p. 2. c. 30. d. 37.* neq; mirum, cum ipsi interusurium & interesse idem sit; uti ex citatis locis clarè apparet.

Quorum
ultimum dicitur inter-
usurium.

Illud verò,
Casuale sc.
propriè in-
teresse est.
Quod defini-
tur.

Pro usura
non habendum.

Non n. est
accidens

Quæ. an
fructuum
usura.

LXXVII. Quid de fructibus erit dicendum; illorum utiq; usuræ debebuntur; quoniam fors sunt, neq; pretii accessio; sed pars fundi, *per l. 44. de R. V.* Rectè igitur, in Rei vindicatione institutâ, non tantùm ipsi; sed illorum etiam usuræ peti poterunt. Accedit quod & ipsi continentur rei restitutione; eodemq; actionis jure petantur. *l. 22. l. 35. b. t. Goed. ad l. 121. de V. S. n. 3.* Verùm sciendum: Fructus, quanquam per se spectata pars sint totius; non tamen semper manent: sed eousq; tantùm, quo rei principali coherent, qui pendentes nominantur. Separatæ ergo pars esse desinunt; neq; rem principalem minuunt; neq; augent: siquidem res speciales augmentum tale non recipiunt. *Goed. ad l. 178. n. 1.* Hinc quanquam, rei vindicatione institutâ, etiam ipsarum petitio continetur; continetur tamen, tanquam partis accessoriæ, non principalis; *arg. d. l. 35. de V. S. Molin. de Usur. n. 552.*

R. disting.
à fructibus
specialis rei
debentur
minimè; sed
tantùm à
fructibus
hæredit.

LXXVIII. Ut igitur rectè decidatur hæc controversia, distinguendum inter fructus rei specialis, quorum restitutio tantùm præstatur: & fructus hæreditarios; quorum etiam debentur usuræ; illorum scil. qui ante petitam hæreditatem percepti, *per l. 51. §. 1. de hæ. pet. junct. l. 1. C. eod.* Cum enim hæreditas non corpus quoddam speciale significet; sed Juris universi nomen sit, *l. 1. de rer. div.* ideoq; & accessionem & decessionem in se recipere, ac per consequens fructibus aliisq; accessionibus & in crementis augeri dicitur, *l. 178. de V. S.* quod magis in Jure, quàm in corpore existat. *Goed. add. l. 118.* Quoniam ergo hæreditatem augent, *d. l. 51. §. 1.* per se facillè constat, eas in hæreditatis petitionem, non tanquam partem accessoriam; quæ totum principale non minuat; sed tanquam partem totius principalem *l. 40. §. 1. b. t.* venire: quâ ablatâ, non minùs ac reliquis hæreditariis portionibus; illa minuitur.

Et

Et hinc ejus non minùs ac reliquarum partium hæreditariarum, debebuntur usuræ.

LXXIX. Præstantur tamen cum aliquâ differentiâ; & b. f. possessor tunc tantùm illas præstat, quando locupletior ex his factus est; à tempore litis contestatæ: secus in m. f. possessore, qui ad illas tenetur, quamvis non sit factus locupletior: neq; à tempore litis contestatæ; sed ab eo tempore, quo possidere primum incepit. *Boc. Cl. 5. d. 25. n. 53. 54.* Opponunt alii, quod usuræ præstantur de sorte tantùm s. quantitate. *l. 3. §. 4. de Usur.* At verò fructus non sunt quantitas; sed corpora, quorum usuræ nullæ sunt. *l. 4. de part. dot.* sed respond. ideò in *d. l. 51.* fructuum usuræ præstari dicuntur; quod fructus jam fuerint venditi, vel alio modo percepti, atq; sic in sortem redacti: nam quamvis ipsa fructuum corpora non recipiant usuras; pretia tamen eorum & sortes, quare non recipere. *VViss. p. 2. d. 18. th. 22.*

LXXX. Quare autem post petitam hæreditatem fructuum perceptorum usuræ non præstantur: ratio est; quia illi in specie præstandi sunt, unâ cum ipsâ re *l. 20. l. 16. de her. pet.* aut, si absumpti, tantum, quantum in litem juratum, *d. l. 20. §. ult.* Adde, quod sint accessio accidentalis, & accedant tantùm ex officio Judicis. *Boc. d. l. n. 55. VViss. d. l. E.* ut ut per se spectatæ fors sunt, non tamen debentur ut fors. Obstare videtur *l. 86. seq. de R. J.* Si enim ejus, qui litem contestatur, conditio non deterior fieri intelligitur; sed melior; fructuum etiam usuræ debentur; alioquin deterior fieret ejus conditio. Sed resp. non fit deterior; nam cursus usurarum, à fructibus perceptis debitarum, non sistitur; sed currit ulterius, usq; dum restituatur hæreditas. Neq; ideò fit deterior; quod fructuum post, lic. cont. perceptorum, usuræ non concedan-

Disting. tamen inter b. f. & m. f. possessorem.

Quamquam à corporibus nullæ præstentur usura.

Post petitam hered. non debentur.

tur; quia illorum usuræ nunquam fuerunt debitæ. *Vvis-
senb. d. l.*

*Dotis tamē
fructuum u-
suræ non de-
bentur.*

LXXXI. Sed cum hæreditatis fructus ideò fors fiant, quod illius, tanquam Juris universalis, pars sint; idem quoq; de dotis fructibus dicendum, quæ pariter universitas dicitur. *l. 1. §. 4. de dot. pral.* quæ accessiones & decre-
menta recipit, *l. 5. pr. de impens. in rem dot. fact.* Sed r. quanquam Dos sit universitas, non tamen est universitas Juris, ut hæreditas; (quæ non extinguitur perditis rebus singularibus, seu corporibus *l. 50. de bar. pet.* neq; ab illis dependet). sed est universitas, ex Jure & facto mixta, quæ maximam partem dependet ex rebus; hinc etiam illis perditis expirat. *arg. l. 10. de J. dot. l. 51. sol. matr. Han. not. ad Vves. de J. dot. n. 52.* Hinc etiam sequitur, illam fructibus non minùs augeri, quàm fundum, per ea quæ supra dicta, magis enim ab effectu s. utilitate Jus universale dicitur dos; non ab objecto. *Han. d. l.* Fructus ergo ejus ex re provenientes, fors minimè fiunt. E. neq; eorum usuræ debentur.

*Bene tamen
ab augmen-
to dotis de-
bentur u-
suræ.*

LXXXII. Aliud verò dicendum de illis accessionibus, quæ non ex re proveniunt, sed Jure Domini accedunt: illæ dotem augent, nec alio Jure censentur, quam ipsa Dos. *l. 26. §. 2. de pact. dotal. Carpz. p. 3. const. 22. d. 10. Berl. p. 1. concl. 65. n. 28. 29.* ut sunt 1. quæ extrinsecus accedunt, velut alluvio, insula; vel 2. temporis successu; ut usus-fructus ad proprietatem reversus. *l. 4. l. 10. §. 1. de J. dot.* thesaurus inventus in re dotali. *l. 7. §. 12. sol. matrim.* vel 3. naturæ beneficio. ut: partus ancillæ *l. 19. §. ult. de J. dot.* arbores silvæ cæduæ, *d. l. 7. §. 12. l. 8. sol. matr. l. 45. de Usur.* 4. per servos dotalis quæ sita, nec ex re, nec ex operis mariti, *l. 58. sol. matr.* 5. Quæ ex manumissione servorum, ut J. Patronatus; & hæreditas liberti. *Hillig. in Don. Enucl. l. 14. c. 7.*

De

De his nemo dubitabit, quin fors sint, & contingentibus casibus usuras producant. *Zepper. d.l.n. 19.*

LXXXIII. De legato etiam aliquid addendum: Utrum sc. debito cum usuris creditore legato, censeantur usurae in sortem mutatae; ita ut earum quoque usurae debeantur? Ita videtur; nam alioquin in utile foret legatum; siquidem res legata iam antea debebatur, §. 14. de legat. Sed R. Si illud, quod legatum, aut sub conditione debebatur; vel exceptione poterat elidi; vel actione honoraria, aut etiam civili, (dummodo illa haec ex testamento sit plenior) peti poterat, valet legatum l. 28. pr. de leg. 1. si verò nulla harum qualitarum debito adhæreat, inutile est legatum §. 14. de legat. neque; ut voluntas defuncti sustineatur, aliquid contra legum prohibitiones concedendum: cum ne quidem, testatoris eam fuisse intentionem praesumendum.

LXXXIV. Sed quid si ita legaverit testator: Creditori meo sortem, quam ipsi debeo, cum usuris, de lego, haeres meus usuras legitimas, ipsi tam pro sorte quam pro usuris, ad annos quinq; solvito. Annè usurae tunc in sortem erunt mutatae? Negativa placet; Nam, cum fundamentum in solutione positum esse, constet; At verò legare alicui rem aliquam, non sit species solutionis; necessarìò sequitur, quod hac voluntate testatoris usuris qualitas accidentalis non adimatur. Hinc contra expressam prohibitionem Imperatoriam esset legatum, per l. 3. C. de Usur. j. Turpia autem legata pro non scriptis habentur. l. 54. de leg. 1. & quae contra legum statuta sunt, nemo facere posse credendus est per l. 15. de cond. inst. Conf. *Molin. de Usur. n. 484.* Et quanquam legatarius eandem quantitatem absolurè legare potuisset, vel etiam majorem, non tamen ideò etiam habet potestatem illud faciendi hoc vel isto modo; ita etiam, qui poenae causa sub turpi conditione legaverat; idem etiam absolurè le-

Legato usurae non sunt fors.

Ne quidem si expresse testator jusserit, ut haeres praestet earum usuras ad certum tempus.

gare potuisset; interim tamen, quoniam sub hac conditione legavit, nullum est legatum. *S. ult. de legat.*

Aliud obtrinet si appareat testatorem aliū habuisse respectum.

LXXXV. Sed quid si, ut tertio dentur, legatæ essent illæ usuræ, ita ut non suffecturæ essent, si minueretur quantitas: v. g. Titio creditori meo, cui centum loco sortis, & totidem nomine usurarum debeo, hæres meus, decem quotannis loco usurarum solvat, quo ille censum annum, quem Cajo debet, illa pecunia solvi posset. Puto hoc modo valere legatum, non quidem, quod usuræ hoc modo fors sint effectæ; sed quod appareat testatorem aliū habuisse respectum; legandi sc. creditori suo annum censum, quem solvere quotannis opus habet, hinc ob demonstrationem illius specificæ causæ, debetur tota summa, partim ut usura à sorte, partim ut donatio à merâ testatoris liberalitate proficiscens. arg. eor. quæ habet. *Molin. de Usur. n. 485. 486.*

Quenam sit pena?

LXXXVI. Antequam receptui canam, brevibus de poena Anatocistæ aliquid adjiciendum, quæ J. C. est infamia Juris, *per l. 20. C. ex quib. c. infam. J.* & quidem ipso Jure fit infamis Anatocista, cum tale quid commiserit, quod nullâ Judicis sententiâ expectatâ, leges probro & infamia dignum judicarunt. *Perez. comm. in C. ex quib. c. n. 4.* Pro varietate tamen casuum nonnunquam sententiam Judicis requiri, ad irrogandam hujusmodi sceneratori infamiam putat *Molin. d. tr. n. 45.* v. g. quando usuræ sortis & usuræ usurarum conjunctim legitimam quantitatem usurarū non excedunt. Nonnunquam etiam extra ordinem coercetur, amissione quartæ partis bonorum. *Mench. de Arb. Jud. qu. l. 2. c. 4. cas. 398. n. 13.* vel pro ratione circumstantiarum, etiam relegatione & fustigatione. *Carp. pr. cr. q. 92. n. 29.* J. Canonicum præter denegationem honestæ sepulturæ *c. 2. de Usur. in 6.* & excommunicationem *c. ministr. c. 14. quest. 4. c. 1. de Usur. in 6.* etiam adimit illis testamenti factionem activam; sc. nisi resipuerint, & improbum fœnus restituerint. Hæc sunt quæ de hac materiâ, pro concessa ingenii suppellectile differere placuit.

F I N I S.

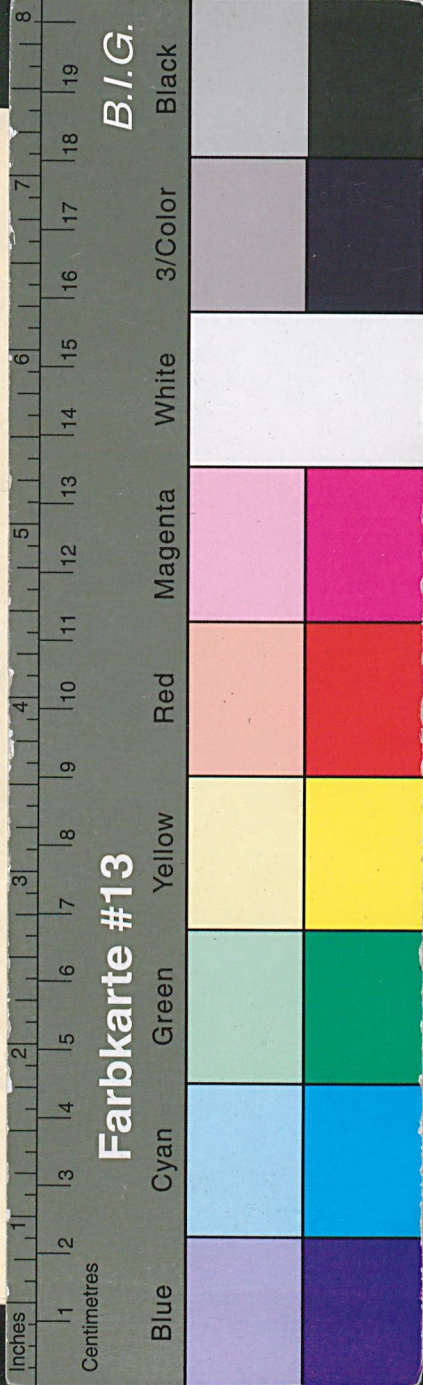

Ke 5042

X2614654

VDMA

CHRISTIANI FRIDERICI JANI
J. U. D.
Dissertatio Juridica
De
NATOCISMO.

17

M

In qua simul
incidenter
aliae Juris Materiae
utpote
ecunia Pupillari, fictione brevis ma-
tione ejusq; speciebus, novatione, delegatione,
interesse, dote & ejus augmento,
atinguntur.

(5 1/2)

42
S VIGÆ excudebat JOHANNES HOLVVEIN.

An. clo lo c LXXIII.

